

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-18>

УДК 81'4. 81'42. 81'27. 81'23

Стрюк Т.В.

Запорізький національний університет

ПОТЕНЦІАЛ КОГНІТИВНОЇ МЕТАФОРИ В ПОЛІТИЧНОМУ ТЕЛЕІНТЕРВ'Ю ПЕТРА ПОРОШЕНКА

Анотація. У статті подано контекстуальний та структурно-семантичний аналіз телевізійного політичного інтерв'ю П. Порошенка. Встановлено, що політичні потрясіння провокують активну метафоризацію мовлення політика, так звані «метафоричні бурі». Доведено, що когнітивна метафора є механізмом когнітивно-дискурсивного моделювання дійсності. Інтенсивне використання метафор викликано активним періодом трансформаційних процесів у державі та має потужний вплив на суспільство. Аналіз мовного матеріалу дозволив виділити такі концептуальні метафори у межах одного інтерв'ю: театральну, мілітарну, технічну, фінансову, антропоморфну. Описані концептуальні моделі будуються навколо протилежних аксіологічних модальностей, що зумовлено інтенцією Президента.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, політичний дискурс, політичне інтерв'ю, когнітивна метафора, метафоричні бурі.

Striuk Tetiana

Zaporizhzhya National University

THE POTENCIAL OF COGNITIVE METHAPOR IN THE POLITICAL TELEVISION INTERVIEW

Summary. The article displays the results of the contextual and structural-semantic analysis of P. Poloshenko's TV political interview. It is established that political upheavals provoke an active metaphORIZATION of speech politics, the so-called «metaphorical storms». The study of the cognitive metaphor is given a great deal of attention. It is proved that cognitive metaphor is a mechanism of cognitive-discursive modeling of reality. Intensive use of metaphors is caused by an active period of transformational processes in the state and has a powerful impact on society. The analysis of linguistic material allowed the following conceptual metaphors: theatrical, military, technical. The described conceptual models are built around the opposite axiological modalities, which is due to the President's intention. The transformation of the metaphorical picture of the world in political communication always serves as a harbinger of social upheaval and the intensification of political life. Political instability provokes excessive use of cognitive metaphors of a wide spectrum. Society influences the change of political leader's rhetoric. Conceptual models are typical for this interview: SOCIETY IS A MANAGER, THE ACTION OF THE PARLIAMENT IS POSITIVE, NEW IS A MECHANISM OF POSITIVE REFORMS, SOCIETY IS A PART OF MECHANISM, SOCIETY IS RESPONSIBLE, IRRESPONSIBILITY IS DANGER etc. During the interview, the President speaks about changes in the Constitution, changes in the judicial system, new appointments in the government. Conceptual political metaphors can help deeper understand the national-cultural specifics of the language behavior of society and politicians. From the point of view of ethnolinguistics, metaphor and concept are complementary phenomena. It must be remembered that the political television interview is a special hybrid genre.

Keywords: cognitive linguistics, political discourse, political interview, cognitive metaphor, metaphorical storms.

Постановка проблеми. Сучасне трактування теорії концептуальної (когнітивної) метафори уможливило її вивчення в різних контекстах, але через її потужні впливові потенції когнітивісти усе частіше спрямовують увагу на вивчення політичної метафори. Тому сучасні дослідники у цій царині з'ясовують механізми впливу когнітивної метафори на суспільну свідомість і політичне життя та виявляють специфіку використання метафор політиками й журналістами різних країн [14, с. 50]. Уперше теорію концептуальної метафори увів в обіг Лакко в 1991 році, але цьому передувала книга «Metaphors we live by» (1980) Lakoff G., Johnson M., у якій викладено основи когнітивного підходу до метафори. Безумовно, саме ці праці дали поштовх для подальших плідних дискусій, досліджень метафори у руслі когнітивної парадигми, зокрема, активізували інтерес до політичної лінгвістики.

У цьому плані не можна оминати внесок американського політолога Гарольда Лассвелла,

який поклав початок вивченню мови політики. Його основні тези звучать так: стиль мови демонструє актуальну політичну ситуацію та дає можливість прогнозувати розвиток політичної ситуації, спираючись на мовні дані [14, с. 67]. Зрештою як лінгвісти, так і політологи зійшлися на тому, що досвідчений політик вмiє обирати метафори й використовувати їх з найбільшою користю для себе [14, с. 59]. Цю тезу ми плануємо спростувати чи підтвердити стосовно відомого українського політика, Президента Петра Порошенка.

Робочою дефініцією будемо вважати визначення концептуальної метафори як способу концептуалізації дійсності шляхом тлумачення сутностей певної сфери людського досвіду в термінах сутностей іншої сфери досвіду, поданої у словнику основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики А.П. Мартинюк [12, с. 74].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники Е.В. Будаєв, А.П. Чудінов вважають, що метафора – це своєрідне дзеркало, у якому не залежно від чийось симпатій та антипатій від-

дзеркалюється національна свідомість на окремому етапі розвитку суспільства [2, с. 12]. Відповідно, трансформація метафоричної картини світу в політичній комунікації завжди виступає як передвісник соціальних потрясінь та інтенсифікації політичного життя [2, с. 13]. Основна аксіома, на яку буде спиратися це дослідження, стверджує, що «метафоричні бурі» звичайно збігаються в часі з періодами політичних потрясінь і навіть знаменують майбутні політичні перетворення [2, с. 16]. Віднедавна вітчизняні когнітологи теж звертають увагу на політичну метафору. Наприклад, С.А. Жаботинська відповідно до розробленої методики розглядає концептуальні метафори у публічних промовах Барака Обами і Володимира Путіна [7], а Х.П. Дацишин фрагментарно аналізує когнітивну теорію метафори, зауважує, що вона дає можливість розглядати транспонований вислів як засіб відображення й формування мовної картини світу. Важливим видається один із висновків із цих досліджень, що основна небезпека метафоричної комунікації в політичному дискурсі мас-медіа полягає в здатності метафори перетворюватися на міф [5, с. 6–7]. Безперечно варта уваги праця І.С. Бутової, яка на основі метафори здійснила зіставний аналіз ключових принципів гумору в повідомленнях політиків США та України й описала ізоморфні та аломорфні ознаки його реалізації [3, с. 5].

Натепер вітчизняні дослідники активно досліджують можливості й специфіку когнітивної метафори англійськомовного політичного дискурсу: Л.Л. Славова (2016) описала кулінарну метафору в американському та українському політичному дискурсі [15]; Л.Л. Ільницька (2009) на матеріалі передвиборчої кампанії 2008 року в США визначила особливості використання, основні функції та види метафор у промовах політиків [8]. О.В. Безугла (2013) розглядає типову для американського політичного дискурсу метафору часу та основні типи темпоральної метафори, виокремлено низку сфер-джерел, необхідних для осмислення того чи того аспекту часу [1]. А.О. Попова (2003) визначила типологію когнітивних метафор в українській, російській та англійській мовах [13].

Тому очевидним є факт, що вивченню когнітивної метафори приділяється значна увага через її значні впливові потенції, але в українстиці все ще бракує розвідок саме на українськомовному фактичному матеріалі, зокрема у жанрі політичного телеінтерв'ю. Тим часом саме аналіз концептуальних політичних метафор сприяють усвідомленню національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки суспільства, і зокрема політиків [9, с. 16]. До того ж з погляду етнолінгвістики, метафора й концепт – взаємодоповнювані явища, а тому мусять досліджуватися в тісному зв'язку з когнітивними процесами [17, с. 127–130].

Мета статті. Об'єкт дослідження – телевізійне політичне інтерв'ю Президента України Петра Порошенка, предмет – когнітивні метафори та їх вплив на реципієнта (суспільство). Мета статті – контекстуальний та структурно-семантичний аналіз когнітивних метафор. Завдання: ідентифікувати основні концептуальні моделі в інтерв'ю та виявити їх потенційний вплив на суспільну свідомість.

Виклад основного матеріалу дослідження. 3 липня 2015 р. о 18:25 в ефірі телеканалу «Україна» вийшло ексклюзивне інтерв'ю Президента України Петра Порошенка. Інтерв'юером від каналу «Україна» був Олег Панюта, ведучий інформаційно-аналітичної програми «События недели». Під час бесіди Президент розповів про зміни в Конституції, зміни в судовій системі, нові призначення в уряді тощо.

Саме це інтерв'ю, як і багато інших, даних Президентом, довело, що політична нестабільність провокує надмірне використання когнітивних метафор широкого спектру. Опозиція населення до влади впливає на зміну риторики політичного лідера, а формування різновекторних когнітивних моделей у межах одного інтерв'ю може свідчити про намагання Президента контролювати настрої суспільства та реанімувати кредит довіри до влади. Особливістю політичного телеінтерв'ю взагалі є те, що воно на так званому «полі бою», виступають два суперника: журналіст(и) та Президент, який повинен маневрувати між інтерв'юером та глядачами, які не впливають на хід бесіди, але є безпосереднім адресатом цього інформаційного впливу. Т.Г. Скрєбцова слідом за Е.В. Будаєвим, А.П. Чудіновим вказує на цілеспрямоване використання метафор політиками для зміни картини світу адресата – із цього випливає, що «метафори визначають свідомість» [13, с. 68]. Проаналізуємо детальніше цю тезу.

Ж: Доброго дня, шановні телеглядачі! Сьогодні маємо чудову можливість дізнатися від першої особи точки зору на ключові події із життя нашої країни. Маємо можливість задати кілька запитань Президенту України, Петру Олександровичу Порошенку. Вітаємо Вас, пане Президенте! Уже в цій преамбулі журналіста можна виділити концептуальну модель ЗАПИТАННЯ Є МОЖЛИВІСТЬ, яка виражена за допомогою метафор удачі та фортуни, тобто такий спосіб номінації дозволяє журналісту надати інтерв'ю винятковості. Основною стратегією є привернення уваги до суспільно-політичних подій, зрушення та майбутніх змін, але акцент усе ж на демонстрації унікальної можливості отримання інформації від Президента. Ця ситуація характеризує соціальні ролі комунікантів (Президент, журналіст, суспільство) та регулює поведінку співрозмовника [9, с. 123].

П: Вітаю! Вітаю, шановні телеглядачі!

Ж: Перше питання стосовно бурхливих подій у парламенті цього тижня. Ми маємо можливість спостерігати. Були гучні відставки, були кадрові призначення, яких довго чекав і уряд, і країна, були законопроекти, які все ж таки прийняті нарешті і покращать життя в нашій країні, сподіваємося. Є законопроекти, які можуть суттєво ускладнити співпрацю з Міжнародним валютним фондом. Як Ви оцінюєте тиждень, який був у парламенті?

Журналіст використовує лексеми з семантичного поля антагонічних понять «зміни – покращення» – «зміни – ускладнення». Так створюється концепція, що суспільство має можливість тільки спостерігати, чекати змін, але все вирішує інша сторона – уряд. Виділяється нова концептуальна модель (КМ) МИ (СУСПІЛЬСТВО) Є СПО-

СТЕРІГАЧІ, а ПОЛІТИКА – ЦЕ ВОНИ (ПАРЛАМЕНТ). Але «бурхливі події» та «гучні відставки» в цьому контексті можуть бути передвісниками негативних змін, бо ЗМІНИ Є НЕСПОКІЙ.

Далі подаємо навмисно широкий контекст відповіді Президента, аби унаочнити положення Лассвела про те, що за стилем мовлення можна робити висновки про поточну політичну ситуацію: коли настрої в суспільстві оптимістичні і перспективи сприятливі, стиль вирізняється різноманітністю; навпроти, коли майбутнє невизначене і у суспільстві панує песимізм, стиль стає монотонним та скупим [13, с. 67]. Для ідіолекту П. Порошенка притаманні яскраві гіперболізовані метафоричні конструкції, але більшість лексико-синтаксичних повторів, які застосовуються для експлікації соціально-політичних змін в країні, одноманітні.

П: Я думаю, що цей тиждень був визначальним. І, дійсно, парламент зробив велику частину позитиву. Я вважаю, що дуже оптимістичним виглядала позиція щодо призначення і підтримки мого подання на голову Служби безпеки України, Василя Грицака, бойового генерала, який продемонстрував свої найкращі бойові здібності, захищаючи безпеку держави. І цифра в 340 голосів, на перший погляд, в мене ще вчора з ранку викликала позицію, що парламент здатен об'єднуватися, здатен демонструвати скоординовану і ефективну роботу. Я думаю, що до позитиву парламенту можна віднести і врешті-решт прийняття закону про Національну поліцію, який дозволить перетворити пострадянську міліцію: несправедливу, корумповану, неефективну, спрямовану проти людини, на ефективно працюючий механізм захисту громадянських прав і свобод, точніше, прав і свобод громадянина. І той факт, що на сьогоднішній день дуже добре обізнані і відомі фахівці, які розробляли і будуть імплементувати систему реформування національної поліції в життя, де є серйозні підстави для оптимізму. Вже завтра, 4 лютого...4 липня, ми будемо презентувати в Києві перший реально працюючий проект щодо патрульної поліції. І кожен зможе на власні очі переконатися: чим відрізняється сумнозвісна, корумпована, як символ корупції – ДАІ, в патрульну поліцію, яка має стати на захист інтересів прав і свобод громадянина. Було ще декілька важливих речей. Це є реальний запуск реформування прокуратури. Головування вчора. Закону, остаточних змін про прокуратуру, яка дасть можливість Генеральному прокурору, Давіду Сакварелідзе, заступнику Генерального прокурора, який відповідає в прокуратурі за реформи, започаткувати реальну створену реформовану прокуратуру, яка здатна буде також виконувати ті завдання, які ставити перед нею суспільство.

Відповідь Президента доволі очікувана, бо він має водночас захищатися й викладати достовірну й переконливу інформацію, а тому й містить у контексті нові концептуальні моделі СУСПІЛЬСТВО – КЕРІВНИК, ВЛАДА – ВИКОНАВЕЦЬ, ДІЇ ПАРЛАМЕНТУ – ПОЗИТИВ, СТАРЕ – ПОГАНЕ, НОВЕ – МЕХАНІЗМ ПОЗИТИВНИХ РЕФОРМ. Ці метафори пов'язані з семантичним полем «ефективна робота», яка приносить свої плідні результати. Дії уряду описано

за допомогою мілітаризованої лексики «захист» і він упроваджує стратегічні дії, які спроможні врятувати країну, але «старе» потребує змін, «нове» принесе позитив. Смыслову потужність несе метонімія «парламент зробив велику частину позитиву», тобто кожен учасник парламенту є складовою єдиного потужного механізму змін, а численні повтори лексем «реально», «реальний», «позитив» підкріплені згадкою про те, що саме новостворені структури, зокрема патрульна поліція, «стають на захист інтересів прав і свобод громадянина».

Ж: Не всі цей закон сприйняли з депутатів!

П: Я думаю, що життя покаже, хто був правий. Але те, що мене надзвичайно розчарувало і викликало велику стурбованість щодо майбутнього коаліції і майбутнього парламенту. Я побачив популістів-політиків, які, намагаючись сподобатися, тій чи іншій частині суспільства, ставлять під загрозу існування фінансово-банківської системи України, стабільності економіки, і роздачі нездійснених обіцянок, чітко розуміючи, що несправедливо просто буде за рахунок коштів всіх платників податків задовільнити потреби шістдесяті п'яти тисяч, тобто меншої ніж десяти долі відсотка тих, хто не хоче, або інколи й не може...е...хм...обслуговувати урядні кредити, і де в банкі існує абсолютно чіткий і прозорий механізм як це робити.

Далі Президент виправдовує дії уряду і перекладає відповідальність на третіх осіб, бо таки справді тільки майбутнє може продемонструвати правильність прийнятих рішень (МАЙБУТНЄ Є НЕВИЗНАЧЕНЕ, МАЙБУТНЄ – НЕЗДІЙСНЕННІ ОБІЦЯНКИ). Йдеться про те, що депутати ставлять під загрозу благополуччя народу, який повинен обслуговувати урядні кредити, а банк – це чіткий механізм. Вибудовується КМ СУСПІЛЬСТВО – ЧАСТИНА МЕХАНІЗМУ, а позиція та статус народу у цій системі однозначний: ВЛАДА – КЕРІВНИК, СУСПІЛЬСТВО – ВИКОНАВЕЦЬ. Найбільш активним фреймом такої когнітивної моделі є «сфера обслуговування». Активне використання технічної метафори дає можливість стверджувати, що соціум може виступати одночасно в ролі деталі (гвинтика) державного механізму, і бути тією руйнівною силою, яка змушує його працювати. За допомогою оксюмору «роздача нездійснених обіцянок» Президент компрометує політиків, які люблять власні інтереси за рахунок довірливих виборців.

Але чому я зрадив?! Абсолютно відповідальній позиції суспільства. От вчора, після цього голосування, політики, які очікували зустріти оплески суспільства, які думали, що вони дуже сподобалися і всі вийдуть їх вітати квітами. Насправді отримали дуже холодний душ (пауза) ненависті просто. До такого старого типу політики і я пишаюся цим суспільством. Я пишаюся українським суспільством, яка після Революції гідності стала дорослішою і відповідальнішою, мені дуже прикро, що політики не є достойними своїх виборців і свого суспільства.

Спостерігаємо своєрідний образний дисонанс між КМ ВЛАДА – КЕРІВНИК, СУСПІЛЬСТВО – ВИКОНАВЕЦЬ, і формується нова КМ НАРОД – ВІДПОВІДАЛЬНИЙ, ПОЛІТИКИ – НЕДОСТОЙНІ, водночас Президент акцентує

на тому, що підтримка суспільства гарантує невідмінний успіх реформ, бо він, як і народ, лише стороння особа, глядач, а парламент – актори театру, які чекають «оплески суспільства» за вдалий спектакль, але отримують «холодний душ ненависті», бо не виправдали сподівання глядацької аудиторії. Президент компрометує владу за допомогою дуже доречної в такому контексті театральної метафори, позиціонує себе рівним народу, який спроможний зрозуміти його, але на заваді стоїть парламент. У цій частині відповіді превалюють лексеми «суспільство» та «політики», які знаходяться по різні боки сцени й оцінюють дії уряду. Особливого значення далі набуває антропоморфна КМ СВІДОМІСТЬ НАРОДУ – ЛЮДСЬКИЙ ОРГАНІЗМ, яка акцентує на тому, що після усіх перипетій, народ усвідомив свою відповідальність і подорослішав, адже негативний досвід здатний трансформувати мислення, подібно до того, як формується дитяча свідомість протягом дорослішання і соціалізації.

Особливої уваги заслуговує інша антропоморфна метафора «отримали холодний душ ненависті». Ці лексеми йменують процес, який може відбутися у реальному житті, тому метафора виділяється на основі подібності понять за відчуттями, відповідно формується конотація, асоційована із холодним душем – для більшості людей неприємним і некомфортним, який викликає фізичний дискомфорт. Таке метафоричне перенесення у поєднанні з емоційно забарвленою лексемою «ненависть» влучно описує реакцію суспільства на дії влади.

«Це одразу же перетворилося в жахливе безробіття, в довжелезні черги, заблокований всієї банківської системи не одного окремого або декількох банків, які збанкрутували, а паралізовану банківську систему». У наступному контексті цілком виграшно, а тому переконливо й природно виглядає антропоморфна метафора «Паралізована банківська система»; виокремлює ще одну КМ «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА – ЛЮДСЬКИЙ ОРГАНІЗМ». Президент намагається створити ілюзію, яка суголосна із пересторогами людей щодо економічної кризи – у ситуації, коли кожен громадянин залежить від банківської системи. Таким чином концептуальне перенесення відбулося на матеріалі соматизмів. У якості образоджерела служать частини тіла людини (наприклад: руки і ноги), які можуть бути паралізовані, адже у свідомості глядачів легко продукується нове поняття, тобто процес концептуалізації відбувається через досвід пізнання дійсності.

Промови й інтерв'ю Президента Порошенка завжди вирізнялися надмірною метафоризацією, яка покликана наголосити на нагальних проблемах, таких як втрата державності, і тільки відповідальний та свідомий народ здатен об'єднатися і зберегти національну ідентичність. Свідченням чого є така фраза: «І поставлено під загрозу взагалі існування держави, і я думаю, що це взагалі дуже добра демонстрація тої ціни, яку безвідповідальне суспільство заплатить, якщо

вони повірять популізму безвідповідальних політиків». Промовиста КМ «БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЗАГРОЗА» реалізована за допомогою поєднання двох типів когнітивних метафор: мілітарної та фінансової. Контекстуально вона підкріплена повторами слова «безвідповідальність» для більшої переконливості. Тим часом лексема «демонстрація» покликана для унаочнення результатів діяльності самого Президента, а інші суб'єкти показують своїми діями прихильність чи опозицію до чинної влади. Суспільство своїми діями ставить під загрозу власне життя, бо БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МАЄ ЦІНУ.

Наведемо ще один контекст: «Я тішуся, і я радію, що український працьовитий народ і українське відповідальне суспільство не повірило цим горе-політикам, обурилося, і зустріло їх дуже жорсткою реакцією на цю безвідповідальну поведінку, яка була продемонстрована вчора. При чому, я не хочу нападати на жодну політичну фракцію, бо насправді безвідповідальні політики були в кожній фракції, але я можу сказати. Ви маєте зробити висновок, бо ви виявилися вчора ввечері недостойні українського суспільства». У межах однієї відповіді Президент вживає протиставні судження, ставить умови, які народ повинен прийняти, щоб отримати похвалу за недовіру до «горе-політиків». Інтерв'ю побудоване навколо КМ БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІ ПОЛІТИКИ – НЕДОСТОЙНІ, водночас мілітарна метафора «я не хочу нападати» покликана урегулювати протилежні судження Президента та зняти із себе відповідальність за сказане. Саме так у свідомості суспільства формується стійке переконання в тому, що народ може керувати урядом, впливати на майбутнє, тимчасом як уряд не виправдує довіри некомпетентного народу, який через свою необізнаність продовжує підтримувати дії парламенту.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Отже, контекстуальний аналіз окремих когнітивних метафор, створених чи відтворених Петром Порошенком переконує, що активний період трансформаційних процесів у державі безпосередньо впливає на інтенсифікацію використання метафор Президентом, що у свою чергу формує уявлення суспільства та регулює його реакцію на зміни. Досліджені концептуальні моделі будуються навколо протилежних аксіологічних модальностей, тому когнітивна метафора є не тільки засобом номінації явищ, а й ефективним засобом маніпуляції суспільною свідомістю. Респондент Порошенко задля переконання глядачів і, можливо, себе уживає широке коло різних із походження метафор (театральну, мілітарну, технічну, фінансову, антропоморфну), часто несумісних, а тому дієвих що й є механізмом та інструментами політичного впливу. Подальші розвідки у цьому напрямку передбачають аналіз та оцінку потенційних можливостей інших когнітивних метафор в українськомовному політичному дискурсі.

Список літератури:

1. Безугла О.В. Концептуальна метафора часу в політичному дискурсі США. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Філологічна. 2013. Вип. 33. С. 20–22.
2. Будаев Э.В., Чудинов А.П. Метафора в политической коммуникации. Москва, 2008. 248 с.

3. Бутова І.С. Прагматико-функціональні особливості політичного дискурсу США та України XXI ст.: автореф. дис. канд. філол. наук : Львів, 2011. 20 с.
4. Горіна О.В. Когнітивно-комунікативні характеристики американського електорального дискурсу республіканців: автореф. дис. канд. філол. наук. Харків, 2008. 20 с.
5. Дацишин Х.П. Метафора в українському політичному дискурсі (за матеріалами сучасної періодики): Автореф. дис. канд. філол. наук: Львів, 2005. 18 с.
6. Ексклюзивне інтерв'ю Президента України Петра Порошенка (3.07.2015 р., о 18:25 в ефірі телеканалу «Україна»). URL: <https://kanalukraina.tv/ua/programs/intervyu-prezidenta-ukrainiyi-petra-poroshenko>
7. Жаботинская С.А. Концептуальные метафоры в публичных речах Барака Обамы и Владимира Путина (2014–2015 гг.). Когниция, коммуникация, дискурс. 2016. № 13. С. 43–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkd_2016_13_6
8. Ільницька Л.Л. Метафора в сучасному англомовному політичному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2009. Вип. 4. С. 84–86.
9. Куранова С.І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.
10. Лакофф Дж., Марк Джонсон. Метафоры, которыми мы живем [под ред. и с предисл. А.Н. Баранова]. Москва, 2004. 256 с.
11. Мартинюк А.П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 194 с.
12. Попова А.О. Когнітивна метафора та її типи: дис. канд. філол. наук. Донецьк, 2003. 211 с.
13. Скребинова Т.Г. Когнитивная лингвистика : Курс лекций. Филологический факультет СПбГУ, 2011. 256 с.
14. Славова Л.Л. Кулінарна метафора в американському та українському політичному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. Вип. 10(3). С. 57–61.
15. Чудинов А.П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: монография. 2-е изд. Екатеринбург, 2005. 257 с
16. Чумак Н. Метафора і концепт у світлі етнолінгвістики. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17, т. 2. С. 127–133.

References:

1. Bezugla O.V. Conceptualna metafora chasu v politychnomu dyskursi SShA [The conceptual metaphor of time in US political discourse]. *Naukovi zapysky Nacionalnogo universytetu «Ostrozka akademiya». Ser.: Filologichna*. 2013. Vol. 33. pp. 20–22.
2. Budaev E.V., Chudinov A.P. Metafora v politicheskoy kommunikatsii [Metaphor in political communication]. Moskva, 2008. 248 p. (in Russian)
3. Butova I.S. Pragmatyko-funkcionalni osoblyvosti politychnogo dyskursu SShA ta Ukrayiny XXI st.: avtoref. dis. kand. filol. nauk [Pragmatic-functional peculiarities of the political discourse of the USA and Ukraine of the XXI century: PhD thesis abstract]. Lviv, 2011, 20 p.
4. Gorina O.V. Kognityvno-komunikatyvni karakterystyky amerykanshogo elektoralnogo dyskursu respublikanciv: avtoref. dis. kand. filol. nauk [Cognitive-communicative characteristics of the American electoral discourse of the Republicans: PhD thesis abstract]. Harkiv, 2008. 20 p.
5. Dacyshyn Ch.P. Metafora v ukrayinskomu politychnomu dyskursi (za materialamy suchasnoyi periodyky) [Metaphor in the Ukrainian political discourse (based on the materials of contemporary periodicals): PhD thesis abstract]. Lviv. 2005. 18 p.
6. Eksklyuzyvne intervyyu Prezydenta Ukrayiny Petra Poroshenka (3 lypnya 2015 r., o 18:25 v efiri telekanalu «Ukrayina») [The exclusive interview with President of Ukraine Petro Poroshenko] available at: <https://kanalukraina.tv/ua/programs/intervyu-prezidenta-ukrainiyi-petra-poroshenko> (accessed 08.07.2019).
7. Zhabotinskaya S.A. Kontseptualnye metafory v publichnykh rechakh Baraka Obamy i Vladimira Putina (2014–2015 gg.) [Conceptual metaphors in public speeches of Barack Obama and Vladimir Putin (2014–2015)]. *Kognitsiya, kommunikatsiya, diskurs*. 2016. No 13. pp. 43–91. available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkd_2016_13_6 (accessed 08.07.2019). (in Russian)
8. Ільницька Л.Л. Метафора в сучасному англомовному політичному дискурсі [The metaphor in contemporary english-speaking political discourse]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva*. 2009. Vol. 4. pp. 84–86.
9. Kuranova S.I. Osnovy psykholingvistyky [Fundamentals of psycholinguistics]. Kyiv, 2012. 208 p.
10. Lakoff Dzh., Mark Dzhonson. Metafory, kotorymi my zhivem [Metaphors we live by]. Moskva, 2004. 256 p.
11. Martyniuk A.P. Slovyk osnovnykh terminiv kognityvno-dyskursyvnoi lingvistyky [The vocabulary of the basic terms of cognitive-discursive linguistics]. Kharkiv: KhNU im. V.N. Karazina, 2012. 194 p.
12. Popova A.O. Kognityvna metafora ta yii typu: dis. kand. filol. nauk [Cognitive metaphor and its types: PhD diss.]. Donetsk, 2003. 211 p.
13. Skrebtsova T.G. Kognitivnaya lingvistika: Kurs lektsiy [Cognitive Linguistics: the course of lectures]. Filologicheskii fakultet SPbGU, 2011. 256 p. (in Russian)
14. Slavova L.L. Kulinarна metafora v amerykanskomu ta ukrayinskomu politychnomu dyskursi [The culinary metaphor in the American and Ukrainian political discourse.]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva*. 2016. Vol. 10(3). pp. 57–61.
15. Chudinov A.P. Metaforicheskaya mozaika v sovremennoy politicheskoy kommunikatsii: monografiya [Metaphorical mosaic in modern political communication: monograph.]. 2 vol. Yekaterinburg, 2005. 257 p. (in Russian)
16. Chumak N. Metafora i kontsept u svitli etnolingvistyky [Metaphor and concept in the light of ethnolinguistics]. *Mova i kultura*. 2014. Vol. 17, Vol. 2. pp. 127–133.